

Kétféle bölcsesség

Időpont: Ötvened vasárnapja – 1954. február 28.

Alapige: Jak 3,13-18

„Kicsoda köztetek bölcs és okos? Mutassa meg az ő jó életéből az ő cselekedeteit bölcsességnek szelídségével. Ha pedig keserű irigység és czivódás van a ti szívetekben, ne dicsekedjete és ne hazudjatok az igazság ellen. Ez nem az a bölcsesség, a mely felülről jó, hanem földi, testi és ördögi. Mert a hol irigység és czivakodás van, ott háborúság és minden gonosz cselekedet is van. A felülről való bölcsesség pedig először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató. Az igazság gyümölcse pedig békeségben vettetik azoknak, a kik békeségen munkálkodnak.”

Sokszor hallható az a vád, hogy a keresztyénség kultúraellenes. Ezt a vádat maga a történelem cáfolja. Nem ismeri jól a történelmet, vagy *nem akarja* tudomásul venni a történeti tényeket az, aki ennek a vádnak hitelt ad. Csak aki nem akarja, az nem látja, hogy mit tett a keresztyén egyház az iskoláztatás és a tudomány előhaladása érdekében. Lehet, hogy voltak esetek, mikor az egyház a vele született konzervativizmusában maradvá lett, megijedt a tudomány által felfedezett újtól, s el akarta hatalmával némítani azt, de sokkal többször volt szárny az emberi gondolat számára, mint béklyó. Kevesen gondolnak például arra, hogy az általános népoktatásnak a reformáció, közelebről Luther volt az első hatalmas harcosa.

Egy kultúrának azonban mindig ellensége volt a keresztyénség: a megromlott kultúrának. A kultúra ugyanis önmagában se nem jó, se nem rossz. Az alkalmazásában, tehát az életben, a gyakorlatban válik jóvá vagy rosszá. Például: Hatalmas vívmánya a kultúrának az atomhasadás felfedezése, alkalmazásában azonban fel lehet majd használni az otthon tűzhelyében, hogy könnyebbé, gyorsabbá és kényelmesebbé tegye a háziasszony munkáját... és lehet belőle atombombát gyártani, mely földrészeket tud egyszerre megsemmisíteni. Hatalmas vívmánya a kultúrának a bacilus felfedezése is. Laboratóriumokban ki tudják tenyészteni már az egyes betegségek kórokozóit, az egyik tudós azonban azért tenyészt, hogy megtalálja az ellenszerét, a mentő szérumot, hogy megakadályozza a ragályt, a másik pedig talán azért, hogy járványt idézzen elő vele. Az egyik az életnek, a másik a halálnak állítja az alkalmazásába. Hatalmas vívmánya a kultúrának a nyomtatás feltalálása is, de ugyanazokból a betűkből lehet szedni építő, léleknevelő írást is, meg lélekmérgező szennyes mótlyt is. A szélhámósok is okos emberek, de eszüket nem arra használják fel, hogy a közjót segítsék elő vele, hanem arra, hogy az embereket becsapják. Mindezek a példák mutatják, hogy Jakab helyes nyomon jár, amikor azt követeli, hogy a bölcs és okos ember mutassa meg a maga bölcsességét az élet jó cselekedeteiben, mert a bölcsesség nem csupán elmélet vagy gondolatvilág, avagy fejügy, hanem életmagatartás, amely különösen a felebarátunk iránt való viszonyunkban mutatkozik meg. Ahogy gondolkodik az ember, úgy él, és úgy bánik a felebarátjával is.

Az apostol kétféle bölcsességet különböztet meg. Az egyiket alulról való, a másikat felülről való bölcsességnek nevezi, s megpróbálja mindegyiket leírni.

1. Milyen az alulról való bölcsesség?

Három jelzővel jellemzi: földi, testi és ördögi.

Az alulról való bölcsesség *földi*. Ez a földiség nem azt jelenti, hogy ez a bölcsesség a földre irányul. Minden bölcsesség, még a legelvontabbnak látszó, a legelméletibb is a földre irányul. Minden kultúrának végeredményben az a célja, hogy szebbé, nemesebbé, emberhez méltóbbá tegye a földet. Hogy az alulról való bölcsesség földi, az azt jelenti, hogy földhöz tapadt, érzéketlen a földöntúli valóságok iránt, függetleníti magát Istentől. Istenhez való viszonyunknak nincs semmi köze gondolatvilágának kialakításához. Úgy gondolkodik, mintha nem is lenne Isten. Lehet, hogy eljut a nyílt istentagadáshoz is, de lehet, hogy nem tagadja Isten létét, nem is törődik azonban vele. Az embert tartja világhalkormányzó és világhalkormányzó tényezőnek. Persze azután ennek az Istentől függetlenítt kultúrának ilyenek a gyümölcsei is. Olyan, mint a fékje romlott autó. Nem oda megy, ahová a kormánykeréknél ülő ember akarja, hanem oda, ahová a motor sodrása viszi, legtöbbször a veszedelembé. Nincsenek gátlásai. Irgalmatlan a bűnösökhöz, mert eszébe sem jut, hogy ő is Isten mindennapi bűnbocsátó kegyelméből él. Elfelejtí, hogy testvére a másik ember, mert nem gondol közös mennyei Atyánkra.

Az alulról való bölcsesség *testi*. Egyenes következménye ez a földhöz tapadottságnak. Aki függetleníti magát Istentől, függvényévé válik a saját testének. Aki nem akarja, hogy Isten gátolja őt gondolatvilágának és életének saját tetszése szerint való kialakításában, azt gátolni fogja a saját teste legnemesebb szándékainak megvalósításában. Aki nem akarja, hogy uralkodjék felette a Szent Isten, az úrrá teszi önmaga felett bűnös testét. A kultúrember fegyelmezett ember, a vadember nem ismer önuralmat. Az Istentől függetlenítt kultúra tehát nem kultúrlénnyé teszi az embert, hanem vademberré.

A test legjellemzőbb tulajdonsága a hivalkodás: önmagunk túlértékelése. A testre hallgató s annak engedelmeskedő ember gögös, nagyképű. Dicsekszik, s közben észre sem veszi, hogy – mint az apostol mondja – hazudik az igazság ellen.

A test fölött a szenvedélyek uralkodnak. A testi embert is indulatai vezérlik. Tárgyilagosság helyett rokonszenv és ellenszenv alapján hozza meg ítéleteit. Aki igazat ad neki, az kedves előtte, s annak ő is igazat ad mindig. Aki bírálni merészeli, arra haragszik, s abban csak kifogásolnivalót talál.

A test mindig érvényesülni akar. A testi ember is. Ha másképp nem megy, embertársa felett vagy azzal szemben, esetleg azon keresztülgázolva is.

Ezek után már nem sok magyarázat kell a harmadik jelzőhöz: az alulról való bölcsesség *ördögi*. Aki felmond Istennek, beszegődik az ördöghöz. Aki becsapja az ajtót Isten előtt, az ugyanakkor kaput nyit az ördögnek. Az ördöggel együtt azután jön – mint az ige is mondja – a keserű irigység, civakodás, háborúság és minden gonosz cselekedet. Jön tehát a rend helyett a zűrzavar, a menny helyett a pokol.

Ez a megromlott kultúra. Ez mindig szembe találja magát az egyházzal. Vajon szembe találja-e magát velünk is, vagy mi is a híveivé szegődtünk? A kezdetnél kell vigyázni! Ne felejtse el, hogy az egész ott kezdődik, hogy függetleníteni akarja az ember magát Istentől!

2. Milyen ezzel szemben a felülről való bölcsesség?

Itt több jelzőt használ az apostol, próbáljuk azonban ezt is háromra összesűríteni. Ha az alulról való bölcsesség földi, testi és ördögi, a felülről való bölcsesség épp az ellentéte: mennyei, szellemi és isteni.

A felülről való bölcsesség *mennyei*. Azt mondja az apostol: „*A felülről való bölcsesség először is tiszta*”, tehát szent, vagyis Istenhez kötött. Míg az alulról való bölcsesség tudatosan oldozgatja az Istenhez kötöző szálakat, a felülről való bölcsesség tudatosan kötözi magát Istenhez. Rendelkezéseit nem érzi szekatúrának, tilalmait tehernek, kijelentéseit titkolódzásnak, mert Jézus Krisztusban nemcsak a világ urának ismerte meg Istent, hanem szerető Atyjának, bölcs gondviselőjének, aki mindenben gyermekei javát akarja, s mindent a lehető legjobban intéz el.

Felülről kapja ezt a világosságot. A Szentlélek vezérli el őt minden igazságra, ezért a felülről való bölcsesség *szellemi*. Aki Istenhez kötözi életét, tőle tanul bölcsességet, az ajándékba kapja a Szentlelket, s mint a testnek megvannak a maga gyümölcsei, a Szentlélek is megtermi a maga gyümölcseit bennünk. Megtanít minket szelídségre (13. v.). Megismerteti velünk ismereteink korlátait, s minél többet fogunk tudni, annál alázatosabbak leszünk, mert annál inkább fogjuk látni, hogy mi mindent nem tudunk még. Megismerteti velünk bűneinket s állandóan kegyelemre szorult állapotunkat. Megkapjuk a legnagyobb bölcsességet: megismerjük magunkat és Istennek Krisztusban megjelent üdvözítő kegyelmét. Ez a megismerés kihat a felebarátainkhoz való viszonyunkra is. Békeszeretőek leszünk, minden áldozatra hajlandók leszünk ezért a békéért, hiszen Isten is megbékélt velünk, s ezért a legnagyobb áldozattól sem riadt vissza: egyszerűen Fiát adta oda érte áldozatul. Méltányosak leszünk, mint akik tudjuk, hogy Istennek sok gyermeke van, nem foroghat tehát csupán körülöttem az egész világ. Nem úgy fogunk nézni a dolgokra, mint valami elkényeztetett egyke, akinek semmi sem jó, hanem úgy, mint egy sokgyermekes család tagja, aki nem felejt el, hogy testvérei is vannak, s azoknak is jár a jó falatból. A következő jelző: engedelmes. Van bibliafordítás, mely így fordítja: lehet beszélni vele, engedi meggyőzni magát, nem önfejű, nincsenek rögeszméi, nem csak a maga nótáját fújja mindig. Mennyei bölcsesség kell ahhoz, hogy elismerjük, hogy másnak is van bölcsessége, s talán több is, mint nekünk! A Szentlélektől onnan felülről ezt is megkapjuk. Azt is mondja az ige erről a bölcsességről, hogy irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes. A Szentlélek megtanít minket elhordozni egymást, mint ahogy Isten is elhordoz minket naponként, pedig bizonytalannal nem könnyű neki olyan embert elhordozni, mint amilyen én is vagyok. Azt is mondja az ige, hogy ez a bölcsesség nem kételkedő és nem képmutató. Összetartozik ez a kettő. Csak az tud hinni másnak, akinek magának is hinni lehet. Aki maga más képet mutat, mint ami valójában, hogy félrevezesse az embereket, az mindig gyanakodva fogja fogadni a másik ember szavait és cselekedeteit is. A Szentlélek ezt is orvosolja.

Ezek után nem kell sok magyarázat a harmadik jelzőhöz: a felülről való bölcsesség *isteni*. Aki felmond az ördögnek, beszegődik Istenhez, s ő megadja neki ajándékba azt a bölcsességet, mit itt e földön

semmilyen iskolában sem lehet megtanulni, s akkor mi is Istentől tanítottak leszünk.

„Kicsoda köztetek bölcs és okos?” – kérdi az apostol. Levele elején pedig azt is megírja: „Ha pedig valakinek közületek nincsen bölcsessége, kérje Istentől, a ki mindenkinek készségesen és szemrehányás nélkül adja; és megadatik neki.” (Jak 1,5) Ámen.